

Prva mala izdanka in
vsa s polno vredno
v Mariboru v pošiljanju
na dan in do 25 dni,
pri čemer 1250 dni, četrtletno
10 dni, letno Jugoslavije
10 dni. Morebitna se pošlje
sprejemnik "Slovenski
Gospodar" v Mariboru,
Koroška cesta 3.
Za doplačila do od-
pisa, naročila na pla-
čilo v naprej,
številka izdanka 4-23.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru
Koroška cesta 3. 3. Koli-
činski se na vračajo. Ure-
ništvo sprejema naročila
in vse za reklamiranje.
Cene inšpekcije po državi
vsa. Za vsakršne oglaš-
be in popusti. Nemojte
rubihi acije so pošiljati
presta.
Celoviti račun pošilja
uradi Ljubljana št. 220.
Telefon izdanka št. 4.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

6. številka

MARIBOR, dne 8. februarja 1923.

57. letnik.

Najmočnejši se kregajo.

Beseda o demokratih.

Dve največji stranki v naši državi demokrati in radikali — obe sta se tako razdvojili, da imamo mesto prvotnih dveh, — sedaj štiri stranke. Demokratska stranka je že dolgo ločena na dve skupini; ena — pristaši znamenega nasilneža Pribičevića; druga pristaši Davidoviča, ki so za sporazum s Hrvati in Slovenci na podlagi spremembe ustave.

Pristaši Davidoviča in Pribičevića so še danes med seboj spri in postavljajo za te volitve čisto ločeno in vsaka svoje kandidate. Spor v demokratski stranki je tako globok, da ni niti misliti na kako spravo in poravnavo. Kaka je demokratska edinost, pač najbolje lahko uvidimo pri naših slovenskih demokratih, kjer se tudi staro- in mladoliberalci grizejo in kavsajo med seboj na vso moč in bodo tudi pri volitvah šli ločeno in vsaki svojo pot.

Razdor med radikali.

Druga v naši državi dosedaj najmočnejša stranka so radikali, ki imajo že od nekdanjega voditelja Pašiča in Protiča. Radikali so si bili med seboj edini do po volitvah v konstituantno, ko je postal ministrski predsednik Pašič in je njegova vlada rodila prvi in glavni vzrok vsega zla v Jugoslaviji — centralistično vidovdanske ustave, Pašičevemu centralizmu se je uprl Protič, ki je bil in je za sporazum Srbov s Hrvati in Slovenci na temelju avtonomij.

Razdvoj med radikali na privrženca Pašiča in Protiča je bil skrajna bolj tajen in ga nikdo ni smatral resnim. Govorilo in očitno se je pisalo o sporu v radikalni stranki, a vsakdo je mislil: radikali se bodo pred volitvami med seboj že zopet pobotali in šli v volilno borbo kot enotna stranka.

Vendar je bil razdvoj v radikalni stranki tako resen in globok, da bo šel pri volitvah Pašič svojo pot in Protič svojo.

Protičevi radikali za spremembo ustave.

Dne 31. januarja t. l. je sklical Protič zastopnike svojih pristašev Beograd v hotel "Slavija". Protičevega zbora se je udeležilo 250 odposlancev iz raznih krajev Jugoslavije. Zbor je otvoril Protič, ki je nastopil tudi kot glavni govornik. Cilj Protičevih izvajanj je bil: osnovno zlo nesporazuma med Srbi, Hrvati in Slovenci je vidovdanska centralistična ustava; katero je treba spremeniti tako, da bo dajala samostojnost plemenom in jih zadovoljevala.

V svojem govoru je Protič naglasil, da je bila predvojna Srbija lahko centralistično vladana, ker se je lahko iz Beograda tako rekoč pljunilo na mejo, a Jugoslavija je velika država, ki mora imeti čisto drugo upravo kot neznačajna predvojna Srbija.

Nadalje je Protič pomembno poudarjal: Mi Srbi danes prav dobro vemo, kaj da zahtevamo od nas Hrva-

ti in Slovenci v svrhu sporazuma. In ravno radi te uvidnosti je dolžnost srbskega naroda, da se približa Hrvatom in Slovincem in to potom spremembe vidovdanske centralistične ustave.

Da izidemo enkrat iz vedno bolj poslabšujočega nesporazuma, je Protič mnenja, da bi se morala takoj po volitvah sestaviti močna vlada iz vseh večjih strank s kraljem in parlamentom, in ki bi dobila od kralja ukaz za razpust skupščine. Kakor hitro bi bila narodna skupščina zopet razpuščena, bi se naj razpisale zopet nove volitve in sicer z geslom: gre za spremembo ustave!

Protič je tudi zagotavljal svoje pristaše, da bodo radikali vedno ostali med seboj spri, ako bodo Pašičevi pristaši čuvali nesrečno ustavo kot nekaj nedotakljivega ter nespremenljivega.

Ako se ustava ne bo spremenila, potem se bo Jugoslavija pretvorila v Veliko Srbijo — Hrvati in Slovenci pa bi v tem slučaju začeli iskati stikov izven države. Centralista Pašiča je Protič tudi pomenljivo posvaril, ko je rekel, če hoče Pašič očuvati nesrečni centralizem, pod čigar slabimi posledicami ječi cela država, potem mora prav vse Srbe prepričati v orožnike, da bodo obvarovali centralizem s puškami in bajoneti.

Ker je Pašič proti spremembi ustave in za centralizem; Protič pa za ustavno spremembo in sporazum, je skupen nastop radikalov pri volitvah izključen in bo torej tudi Protič postavil svoje lastne kandidate.

Protičevim pametnim izvajanjem so pritrjevali vsi njegovi pristaši.

Protičevi pristaši obsodili samostojne.

Za Protičem je še govorilo več govornikov, a najbolj zanimivo je govoril za Protičem njegov najožji prijatelj Momčilo Ivanič, ki je pri tej priliki ostro obsodil izdajalsko delo naših samostojnih.

Ivanič je rekel, da je glasovalo za ustavo 24 bosanskih Turkov ne iz prepričanja, ampak ker je vlada kupila te turške glasove. Muslimani so prodali svoje glasove Pašiču in ta jim je natrosil nekaj drobtin iz vladne mize. Ivanič pa pravi, da je nakup turških glasov povsem različen od Pašičeve kupčije s samostojnimi.

Dr. Vošnjak, duševni vodja samostojnih, se je ponujal Pašiču že za časa vojne za kakega višjega uradnika pri kakem poslanstvu v inozemstvu, a mu je Pašič odbil prošnjo, ker je smatral Vošnjaka za tako službo kot čisto nesposobnega. Kakor hitro pa je dr. Vošnjaku uspelo, da je pridobil klub samostojnih za ustavo, ga je Pašič takoj poslal kot poslanika v Prago. Pred ustavo je bil dr. Vošnjak za poslanika nesposoben, ko pa je pomagal Pašiču zmešetariti samostojne v centralistično nesrečno malho, pa ga je Pašič takoj proglasil zmožnim, da zastopa našo državo na Čehoslovskem.

Ivanič je končno javno povedal in to poročilo so prinesli vsi listi, tudi glasilo očeta Samostojne dr. Žerjava "Jutro", da Pašič ni nagradil za glasovanje za u-

stavo samo dr. Vošnjaka, ampak tudi ostale samostojne poslance. Ivanič je trdil, da so napravili samostojni državni najmanj 50 milijonov škode.

Radi prodaje glasov je obsodil Ivanič bosanske Turke, a še bolj pa slovenske samostojne, katerim očitno milijone, za katere so prodali sebe in samostojnost Slovenije Pašiču in centralizmu.

Konečno treba tudi pibiti, da je Protičev zbor v Beogradu sklenil, da postavijo Protičevi neodvisni radikali povsod proti Pašičevim kandidatom svoje lastne protikandidate.

Zaključek.

Iz sporov med demokrati in radikali danes lahko uvidi vsak priprost človek, da je klic in zahteva po spremembi ustave in po samostojnosti pokrajim tako močna, da bo izvojevana v kar najkrajšem času. Vse one pa, ki so kupljeni glasovali za Pašičev centralizem, obsojajo že danes vsi količkaj trezni politiki, a najbolj pa jih bo obsodil narod sam na dan volitev 18. marca t. l.

Stranke in strančice.

Bolj ko se bližamo volitvam, tem več strančice se pojavlja in v Srbiji ter na Hrvaškem so vedno večji razkoli v velikih strankah. Demokrati so razbiti in sedaj je Protič razbil tudi radikale. Tudi zveza treh hrvatskih strank takozvani Hrvatski blok je razbit in kakor je vedno več strank in strančic, tako je tudi vedno več kandidatov. Iz južnih krajev pa tudi slišimo, da se za en volilni okraj puli kar po pet kandidatov, a to od ene in iste stranke.

Z veliko množico kandidatov so posebno udarjeni Pašičevi radikali in pa Pribičevićevi demokrati. Glede prvih so bile že nešteto krat burne seje ministrskega sveta, drugi imajo pa to smolo, da so potisnjeni na Hrvaško, kjer imajo demokrati že itak zelo slabe izgledne.

Pašiču se je nekako posrečilo, da ustoliči glavne kandidate, nosilce list, tudi za svojega sina je poskrbel, ali tudi ta ustoličenja ali imenovanja ne bodo držala, ker so samo na papirju sprejeta v ministrskem svetu in ker se proti oglašajo odrinjeni kandidati in pa volilci iz posameznih okrajev, ki s postavljenimi in ponujanimi kandidati niso zadovoljni.

Demokratom naklonjene volilne okraje po Srbiji so zasedli Davidovičevi demokrati in tako Pribičevićevi v Srbiji ne dobijo prostora. Niti oni iz Srbije, kaj še le potem oni iz Hrvaške. Med Pribičevićevimi demokrati in Pašičevimi radikali se pojavljajo tudi poskusi zblizanja. V Vojvodini naj bi se zlimal "nacionalni blok", v Bosni pa blok "državotvornih strank", kar pomeni na eni, kakor na drugi strani "velesrbsko zvezo" na čisto plemenski podlagi. Pa tudi pri takem linanju delajo zapreko preštevilni kandidati. V Vojvodini na primer nočejo radikali s tako zvezno listo reševati de-

V libijski puščavi.

Roman.

Angleški spisal A. Conan Doyle.

(Dalje.)

Toda izletniki vrh skale Abusir niso imeli časa, da bi mislili na usodo nesrečnih gonjačev. Tudi polkovnik je koj po prvem izbruhu svoje jeze pozabil nanje —

Derviši so prijezdili do vznožja griča, poskakali s kamel, jih pustili klečati, in se pognali po griču. Gotovo petdeset jih je drvelo po stezi in čez skale in kamenje in njihovi rdeči turbani so izginjali med pečnami in se spet prikazovali, ko so plezali proti vrhu. Niti ustavili se niso pri Sudancih, enega so pobili s puškinimi kopiti, druga dva pa poteptali na tla.

Ze so bili vrh griča na planici — ko jim zastavi pot nepričakovana zapreka.

Izletniki, tesno drug ob drugem, so vsak po svoje pričakovali neizbežno usodo.

Polkovnik je stal s širokimi nogami pred vsemi drugimi, roke je tiščal v hlačne žepa in požvižgaval si je, kolikor so mu dopuščale izsušene ustnice. Belmont je s prekrizanimi rokami stonel ob skali in temno gledal izpod nagubanega čela. Jezen je bil, da je zgrešil poveljnika. — Čuden je človeški značaj! Njegovi trije ponesrečeni strelji in madež na njegovi dosedaj neoporečeni slavi najboljšega strelca — to je Belmonta huje jezdilo in razburjalo nego vsa njegova nesrečna usoda in bližajoča se smrt —

Diplomat Brown je stal visoko vzravnani sredi gruče in nemirno vlačil svoje drobne brčice. Fardet je v mračnem brezupu zmajeval z glavo, — živa slika onemoglih karških paragrafov in porušenega družabnega reda. — Hart je stal poleg njega z odprtim solnč-

nikom nad glavo, z brezizraznim licem in s praznimi očmi je gledal predse. Headingly je ležal med kamenjem, njegov blede obraz je bil nepremičen in obrnjen navzgor. Slamnik mu je padel z glave in njegovi svetlorumeni kodri so se mu usipali preko mladostnega, fino začrtanega lica. Dragoman Mansur je sedel na kamenu in nervozno igral z jezdnjo palico.

Tako so jih našli Arabci, ko so pridrli vrh griča.

Ze je planil prvi, da bi segel po lahkem plenu, — ko se zgodi nekaj nepričakovanega.

Ze odkar so se prvi jezdecji pojavili v puščavi, je bil debeli protestantski pridigar čisto izpremenjen. Prej vedno dobre volje, segav in zadovoljen, je na mah umaknil in obstal kakor okamenel. Topo in prazno je strmel predse.

Ko pa je zagledal krvoločne napadalce trdo pred seboj, se je hipoma ves izpremenil. Junaška, divja odločnost in delavnost se mu je zbudila. Morebiti da je zblaznel od strahu, morebiti da se je pretakala v njegovih žilah kaplja krvi kakega junaškega pradedca, — najsi je bilo kakorkoli, mož je nepričakovano planil z divjim krikom nad napadalce, pograbil z obema rokama svoj solnčnik in otepal z njim na desno in levo, bolj divji in krvoločni, nego so bili derviši sami. Očividno, ki je bil priča tega dogodka, pripoveduje, da se mu je izmed vseh doživljajev ta slika najbolj živo vtisnila v spomin: — miroljubni, debelušasti mož s polnim obrazom, ki je ves poten in zardel od napa s solnčnikom v roki vkljub svoji teži in obilnosti z neverjetno gibčnostjo skakal okrog in tolkel po začudenih, splašanih, jezno renčočih divjakih.

Pa dolgo ni trajalo to žal brezuspešno junaštvo — Ostra sulica se je pomolila izza pečine, naglo, zlobno je šinila njena konica kvišku, — debeli pridigar je padel na roke in obraz —

In divja totpa je planila preko njega na brezbrambne žrtve.

Noži so se zabliščali pred njihovimi očmi, sirove pesti so zgrabile po njihovih rokah in vratovih, — z robato, nezmislno nasilnostjo so suvali in pehali in gnali derviši svoje ujetnike po stezi navzdol v puščavo, kjer so jih čakale kamele. Francoz Fardet je mahal s svojo zdravno roko in kričal: «Zivijo kali! — Zivijo mahdi!», dokler ga ni puškino kopito sunilo pod rebra in mu zaprlo sapo.

Kakor čredo goved so jih zgonili na kup ob vznožju Abusira, — te zastopnike najkulturnejših držav modernega sveta, ki so padli v sirove pesti sedmega stoletja. Kajti izvzemši puške se ti roparji-junaki puščave v prav ničemer niso ločili od tistih bojevitihi sinov arabske puščave, ki so prvi oznanjevali vero Mohamedovo z ostrino svojih mečev v začetku sedmega stoletja. Orient se ne izpreminja, kakor se izkreminja kulturni zapad, stoletja in stoletja so si vedno enaka in mahdijevi derviši devetnajstega stoletja niso bili nič manj pogumni in drzni, nič manj krvoločni in fanatični, nego so bili njihovi davni predniki v sedmem stoletju pod zeleno zastavo svojega preroka Mohameda.

Sloneč na svojih dolgih puškah in sulicah so v polkrogu obdajali ujetnike in zrlji nanje z žarečimi.

* Mahdi (naglas na zadnjem zlogu!) t. j. voditelj, mohamedanski «mesija». — Pod vplivom judovstva in krščanstva so tudi mohamedani pričakovali svojega «mesija», ki bi naj «ob koncu časov» zedinil vse pravoverne v boj zoper «nevernike» in jih rešil tujeja jarma. Zgodovina mohamedanizma pozna več takih mesijev. Leta 1880 je nastopil mahdi Mohamed Ahmed ob gornjem Nilu, pobil l. 1883 Angleže pod Hicks pašo in zasedel Kartum, ki je bil odslej njegovo glavno mesto. Vstajo mahdija v Egiptu je ukrotil znani lord Kitchener l. 1898.